

Cserné Adermann Gizella

A PROJEKT, MINT A FELNŐTTKORI TANULÁS SZÍNTERE

A projekt sajátosságai

Manapság szinte nincs olyan források elnyerésére irányuló pályázat, különböző területeken tervezett és végrehajtandó fejlesztés, innovatív tevékenység, sőt, tanulás-szervezés sem, amelyben ne jelenne meg a projekt fogalma. Az andragógiai-pedagógiai területen dolgozó szakemberek számára a projektmunka a korszerű oktatási módszerek között kiemelkedő helyet foglal el, számos továbbképzés, workshop és más tanulási alkalom szerveződik a formális tanulás keretei között hatásosan működő projekt-módszer népszerűsítésére.

A projekt-szerű működés azonban messze túlmutat az oktatási intézmények falain. Az alábbiakban azt a feltevésünket, sőt meggyőződésünket kívánjuk igazolni, hogy a nem tanulási célú projektek a felnőttkori informális és nemformális tanuláshoz fontos színterei. Ezeknek a projekteknek a jellemzője az egyén oldaláról, hogy a tanulási folyamatok más tevékenység közben, mintegy annak előfeltétele vagy „mellékhatása”-ként jönnek létre, ugyanakkor ezek a tanulási eredmények túlmutatnak egy konkrét projekt keretein, és az élet különböző területein jól használhatók.

A magyar nyelv az angol *project* kifejezést vette át, így alakult ki a magyar projekt szó. Az angol *project* szó pedig a latin *projectum*, *projicere* szóból származik, melynek jelentése „valaminek az előre vetítése”. A *pro-* előtag (görög *προ*) jelzi, hogy az utótagban szereplő cselekvést időben megelőzi valami, míg a szó második tagja a *jacere*, „vetít”. A „projekt” eredeti jelentése tehát „valami, ami történik, mielőtt valami mást megteszünk”. A szó eredeti jelentése tehát inkább valaminek a tervezésére vonatkozott, nem pedig magának a tervnek a végrehajtására. A projekt szó használata és jelentése az 1950-es években alakult át, amikor számos projektmenedzsment technika került bevezetésre: egyre inkább összevonódott a projekt és a célok – a projekt már a tervet és a végrehajtást is magába foglalta.¹

Az Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) által kiadott meghatározás szerint: „A projekt egy olyan egyedi folyamatrendszer, amely kezelési és befejezési időpontokkal megjelölt, specifikus követelményeknek – határidő, költség, erőforrás – megfelelő célkitűzés elérése érdekében vállalt, koordinált és kontrollált tevékenységek csoportja.”²

A ‚Projekt’ fogalmát elsősorban az ‚operatív munkakörnyezet’ fogalmától szokták megkülönböztetni, ahol a folyamatosan, mindennap ismétlődő, megszokott, sablonos foglalatosságok, munkamenetek zajlanak adott eredmények elérése érdekében.

A projekt általános jellemzői:

- A projekt helyzetelemzésen alapul, és reális igényekre ad választ;
- Ebből következik, hogy a projekt az igények kielégítésére, konkrét célra, célokra irányul;
- Egyszeri: a projektnek van kezdete és vége;
- Egyedi: a projekt végén létrejövő termék, szolgáltatás vagy eredmény valamilyen módon eltér a jelenlegitől;
- A projekt épít a meglévő erőforrásokra;
- Fokozatos kidolgozás jellemző rá: a projekt egyedisége miatt nagyobb a bizonytalanság a projekt

végrehajtásában, mint a rutinszerű munkafeladatokban, ezért a projekt végrehajtása lépésekben, fázisokban történik, a háttérkörnyezet módosulása esetén a tervezettől eltérő változtatásokkal;

- A projekt mennyiségi és minőségi eredményeket hoz;
- Eredményei folyamatosan és utólagosan is értékelhetők.

A projektek eredményeikben egyediek, addig meg nem oldott problémákra kínálnak újszerű, innovatív megoldásokat. Ugyanakkor a projekt kollektív tevékenység, amelyet különböző partnerek és teamek hajtanak végre.

„A projekt megvalósításának sikere legnagyobb részben a közreműködő szakemberek hozzáértésén, elkötelezettségén múlik, azaz a humán erőforrás szerepe a folyamatban jóval fontosabb, mint akár a tárgyi, akár a pénzügyi forrásoké.”³

Mivel a projekt sikerességének egyik legfontosabb feltétele a megfelelő emberi erőforrás biztosítása, ennek az aspektusnak a kiemelése a projektek sikere szempontjából lényeges elem. A projekt az ember napi munkájához képest új feladatot jelent. Mint minden új feladat megoldására az életben, a projektben való közreműködésre is alkalmassá kell válni. Az alkalmassá válás különböző tanulási folyamatok eredménye lesz. Meg kell jegyeznünk, hogy a projekt végrehajtása során az előre nem látható feltételekhez, nehézségekhez való alkalmazkodás, ezek megfelelő módon való kezelése is az emberi erőforrás folyamatos fejlesztésével lehetséges. A fenti logika alapján a sikeres projektekben közreműködők folyamatos tanulásra kényszerülnek.

A projektek és a felnőttkori tanulás kapcsolatát erősíti meg az alábbi idézet is: „Bármennyire nehezen is mérhető az intézmény- és eljárásrendszerek működése, az Európai Unió a politikák és programok fejlesztésében az alkalmazott módszertanon keresztül is ösztönzi, ill. versenyre kényszeríti az érintetteket. Ennek lényege *a dinamikusán változó környezethez való folyamatos alkalmazkodás, az önértékelésen alapuló folyamatos „tanulásra”*, amely intézményi reformokat vált ki és a humán erőforrás feltételek folyamatos fejlesztését eredményezi.”

A fent idézett munkában használják a szerzők az „öntanulási ciklus” fogalmát, amelyet a következőképpen írnak le: „Az „öntanulási” ciklus a *reflexióval kezdődik*, amikor arra a kérdésre kell válaszolnunk, milyen volt a teljesítményünk az elmúlt időben. Ezt követi a fogalmi keretbe illesztés, amikor azt a kérdést tesszük fel magunknak, hogyan segíthet az elmélet a teljesítményünk további javításában.

A következő lépés a *kísérlet*, amikor arra keressük a választ, hogyan lehetünk képesek arra, hogy az új elméleti megfontolásokat lépésről-lépésre beépítsük az előttünk álló megoldásokba. Ezután következhet az új tervek *gyakorlati megvalósítása* és a nyomon követés.”⁴

Bár írásunkban mindvégig hangsúlyozzuk, hogy a projektekben való közreműködés által generált tanulási folyamatok különböznek a didaktikában használt projekt-oktatás vagy projekt-módszer által kiváltott tanulási folyamatoktól, mégis úgy véljük, hogy egy rövid összehasonlítás hasznos lesz témánk további tárgyalása szempontjából.

Projektek a munka világában és az iskolában – azonosságok és különbségek

A projekt-módszer megjelenése az iskolában a XIX. század végén, a XX. század elején megjelenő reformpedagógiák egyik máig ható eredménye. A „projekt” kifejezést az oktatásban, nevezetesen éppen a közoktatásban pedagógiai értelemben először 1900-ban R. Richardson alkalmazta az Egyesült Államokban a szakmai oktatáshoz kapcsolódóan. E terminust a következő pedagógiai folyamat lefedésére találták

alkalmasnak: a szakmát tanuló fiatalok önállóan határozzák meg a saját vizsgamunka darabjukat s az elkészítéshez szükséges munkamenet tervét, majd az önálló elkészítés után értékelésre bemutatják azt.

A módszer továbbfejlesztésében nagy szerepe volt a pragmatizmus nevelésfelfogásának és **John Dewey** pedagógiájának. Dewey 1902-ben megjelent, a cselekvő iskola koncepcióját bemutató, *A gyermek és a tanterv* című tanulmányában utal arra, hogy a gyermek tapasztalata ugyanabból a forrásból fakad, mint a felnőtt tapasztalata, ezért a gyermek saját tapasztalatát a tantervben leképezett tapasztalat felé kell irányítani. Dewey ezen gondolataira épült a projektoktatás. A „projektoktatás” azt a törekvést takarja, amelynek középpontjában a tervszerűen kialakított, problémaközpontú cselekvés gondolata áll.⁵

A projekt-módszer kialakítása **Wilhelm Heard Kilpatrick** nevéhez fűződik. 1918-ban jelent meg *“The Project Method”* című tanulmánya, amelynek teljes címe: „A projekt-módszer. A céltudatos tevékenység alkalmazása a pedagógiai folyamatban” is utalt a koncepció legfőbb alapelveire, Dewey szavaival élve a “learning by doing” iskolai gyakorlatára.

Európa legtöbb országában a projekt oktatás az 1960-as évek végéig a közoktatás gyakorlatában nem játszott jelentős szerepet, a 70-es évektől viszont egyre többen alkalmazzák. „A projekt általános és pedagógiai értelmezésében közös, hogy mindkettő komplex téma feldolgozása érdekében zajló egyszeri folyamat, s hogy a folyamat struktúrája értelemszerűen azonos. A projekt céljában, tartalmában, megvalósításában, eredményeiben, értékelésében viszont elég nagyok a különbségek.”⁶

E helyen nem tudunk elmélkedni részletesebben az oktatási projektekről, ezért csupán kiemeljük az oktatási/tanulási célú projekteknek néhány olyan jellemzőjét, amelyek mentén hasonlóságokat – és alapvető különbségeket – lehet kimutatni a nem oktatási célú, a munkatevékenység során végrehajtott projektekkel, ezt foglaltuk össze a következő táblázatban (ld. 36. oldalon).

Az alábbi összehasonlításból is kiderül, hogy a két projekt-típus között a fő különbség a célok meghatározásában fedezhető fel: míg az iskolai projektek esetében a fő cél a tanulás, a projektek témáit pedig ehhez a célhoz adekvát módon határozzák meg a tanárok, vagy kisebb-nagyobb mértékű önállósággal a tanulók. Az általános (nem oktatási célú), gyakran munkatevékenységhez kötődő projektekben az adott munkaterületen, munkafolyamatokban mutatkozó valós változtatási igények adják a projekt tárgyát, egyúttal a végrehajtás célját. Az általános projektekben nagy hangsúlyt kap a projektötletek beillesztése egy adott pályázati kiírásba és a finanszírozás megkeresése.

Ha azonban a többi elemet állítjuk egymás mellé, jelentős hasonlóságokat találunk. A magunk részéről a legnagyobb hasonlóságot abban látjuk, hogy mindkét esetben a törekvés egy konkrét eredményt hozó feladat végrehajtása, amely a résztvevők oldaláról tervezést, szervezést, végrehajtást és folyamatos nyomon követést igényel, a projekt eredményeit pedig a projekt „kiírói” is értékeli. A projekt végrehajtása során mindkét szintéren jelentős tanulási folyamatok zajlanak le, de míg az első esetben, az oktatáshoz kötődő projektek esetében a hangsúly a tanuláson, pontosabban a formális tanuláson van – akkor is, ha a tanuló ezt kevésbé érzékeli – a munka világában a kitűzött konkrét cél/változás elérése a siker kritériuma, és a feladat végrehajtása közben lezajló tanulási folyamatok, lévén, hogy ezek többsége az informális tanulás kategóriájába sorolható, nem feltétlenül tudatosulnak a résztvevőkben mint tanulási tevékenység.

Még mielőtt bemutatnánk projekt megvalósítókkal készített interjúnk tapasztalatait a projektek másodlagos eredményeképpen megvalósuló felnőttkori tanulással kapcsolatban, szólunk arról, hogy hogyan értelmezzük a formális, a nem-formális és az informális tanulás fogalmát.

Iskolai projektek

Általános – nem elsődlegesen tanulási célú – projektek

A projekt célja:

- a tanulói tevékenység oldaláról: egy kiválasztott téma feldolgozása, egy adott probléma megoldása. A választott témák mindig életszerűek
- a nevelés oldaláról: a tanuló személyiségében a nevelési célokkal adekvát változások előidézése

A projekt tartalma:

a tanulók érdeklődésének megfelelő, számukra új produktum

Az önálló tanulás deklarált célként jelenik meg a projektmunkában

A projekt végterméke egy önálló vagy közös alkotás. Legfontosabb eredménye azonban a tanulóban végbemenő változás

A projekt tartalma és feladatai figyelembe veszik a tanuló előzetes tudását és életkori sajátosságait

A projekt irányítása, vezetése elsősorban pedagógiai feladat

A projekt végrehajtása történhet egyénileg vagy csoportokban

A pedagógiai projektek fázisai:

- A téma megkeresése
- Tervezés
- Kivitelezés
- Felülvizsgálat
- Továbbfejlesztés

A projekt értékelésében a tanári értékelés mellett nagy szerepe van az önértékelésnek és a társak értékelésének

A projekt célja:

reális igényekre adandó válasz, ezek az igények konkrét célokban fogalmazódnak meg.

A projekt helyzetelemzésen alapul.

A projekt tartalma:

valamilyen társadalmilag hasznos produktum létrehozása

A tanulás a végrehajtás járulékos produktuma, gyakran informális módon zajlik.

Legfontosabb eredménye a célban meghatározott produktumok minél pontosabb teljesítése

A projekt épít a meglévő erőforrásokra; de a napi munkához képest új feladatot jelent, ezért gyakran igényel emberi erőforrás fejlesztést is.

A projekt célirányos működését a projektmenedzsment biztosítja

A projekt végrehajtása kooperációt, gyakran új szervezeti konstrukció létrehozását igényli

Projektciklus elemek (fázisok):

- Programozás
- Koncepció alkotás, keretbe illesztés
- Tervezés
- Finanszírozás
- Megvalósítás
- Értékelés

A projektet a mérőföldkövek segítségével folyamatosan is értékelik, az elkészült produktumokat záró értékeléssel minősítik.

A formális, nem-formális és informális tanulás

Az Európai Bizottság által 2001-ben megfogalmazott – és azóta a témával foglalkozó legtöbb írásban hivatkozott, általában kiindulópontként használt – meghatározás szerint a formális tanulás (*formal learning*) tipikusan képzőintézményekhez kapcsolódik, és a tanulás célját, idejét, és a tanuló támogatásának módját illetően strukturált, valamint végzettség megszerzéséhez vezet. Emellett az is jellemzi, hogy a tanuló nézőpontjából szándékolt tevékenységről van szó. A nem formális tanulás ezzel szemben nem kötődik képzőintézményhez, és rendszerint nem eredményezi végzettség megszerzését. Az informális tanulás – az idézett meghatározás szerint – a munkához, a családi élethez és a szabadidős tevékenységekhez kapcsolódik, nem strukturált tevékenység, és nem vezet valamilyen elismert végzettség megszerzéséhez. Lehet szándékolt és nem szándékolt, az esetek többségében azonban nem az, hanem véletlenszerű.⁷

A fenti definíciók ugyan kiindulást jelentenek a címben megjelölt fogalmak értelmezéséhez, de léteznek – főleg a felnőttképzés szakemberei között – más, szűkebb vagy tágabb értelmezések is, különösen a nem-formális és az informális tanulás kapcsán. Így például az alábbi meghatározások is ezt példázzák:⁸

Non-formális tanulás: az oktatási rendszeren kívül (például egy vállalat által) szervezett, az egyén igényeihez jobban illeszkedő képzések, tanfolyamok tartoznak ide, amelyek a legtöbbször nem zárulnak széles körben elfogadott bizonyítvány megszerzésével.

Informális tanulás: olyan, sokszor teljesen észrevétlen mindennapos tevékenységek, amelyeknek elsődleges célja nem a tanulás, vagy önmagunk képzése, de amelyek során mégis sok olyan ismeretet szerezhethetünk, amelyek akár a munkaerőpiaci esélyeinket is javíthatják. Ide tartozhatnak a munkatársainkkal folytatott szakmai témájú beszélgetéseink éppúgy, mint a televízióban látott, munkánkhoz valamennyire kapcsolódó filmek, vagy egy új számítógépes program használatának a megtanulása.

Tót Éva meghatározása szerint „Formális tanulás alatt azt a tevékenységet értjük, amelyben az életkor szerinti hierarchiába rendezett tanulócsoportok, erre feljogosított és kiképzett oktatók irányítása alatt tanulnak, a képzés célja, tartalma, időpontja, helyszíne és módja részletesen szabályozott. Ezzel szemben a nem-formális tanulás körébe sorolhatók azok a foglalkozásszerűen képzést folytatók által irányított, az iskola-rendszerű képzésen kívül szervezett különféle tanfolyamok, szemináriumok, vagy hasonló keretek között szerveződő tevékenységek, amelyeknek célja ismeretek átadása, a képességek illetve a személyiség fejlesztése. A formális- és nem formális-képzésekre egyaránt jellemző a szervezettség és irányítottság.”⁹

Lássuk a projektekre való felkészülés lehetőségeit formális és nem formális tanulás keretében – néhány kiragadott példa segítségével.

Formális tanulás a projekt sikeréért

A felsőoktatási intézmények által indított szakirányú továbbképzések, amelyek a projekt munkára való felkészülést hivatottak segíteni, a formális képzés tipikus eseteként jelennek meg.

Lássunk egy példát a képzési kínálatból: az alábbi szakirányú továbbképzési szakot mindenképp a formális tanulás kategóriájába kell sorolnunk, mert rendelkezik mindazokkal a kritériumokkal, amelyekkel a formális képzéseket jellemeztük.

A szóban forgó Projekt menedzsment szakirányú továbbképzési szakot a Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Kara hirdeti 2010-ben.¹⁰ A képzést az alábbiakkal indokolják az említett honlapon: „A XXI. század elején a vállalatok, vállalkozások közötti verseny a vállalati folyamatok és tevékenységek jellegének megváltozásához vezetett. Jelentősen megszaporodtak az olyan feladatok, amelyeknél adott költségvetési

kereten belül, véges erőforrás felhasználásával adott határidőre kell új terméket előállítani, egy létesítményt felépíteni, egy szolgáltatást megtervezni és kialakítani, egy rendezvényt megszervezni és lebonyolítani. Az ilyen és ehhez hasonló projektek újfajta szemléletmód alkalmazását, konkrét módszerek és technikák felhasználását követelik meg. A projekt menedzsment ebben az értelemben egy új tudományág létrejöttét is jelenti. Célunk olyan szakemberek képzése, akik a fenti kihívásoknak maradéktalanul meg tudnak felelni:

- Képesek lesznek a különböző céllal megfogalmazott projektek stratégiaorientált megvalósítására.
- Kezeln tudják a projektek kapcsán felmerülő bizonytalanságokat és kockázatokat.
- Szervezési-vezetési, műszaki-technikai, valamint gazdasági ismereteik segítségével megoldást találnak a projektekkel kapcsolatos problémákra.
- Hatékonyan és eredményesen képesek irányítani projekt-csapatukat.”

Nem-formális képzések

Az alábbiakban egy nem formális képzés – tanfolyam – tankönyvének felépítését idézzük, amelyben a tanulási feladatok egész sora rajzolódik ki.⁴

Az I. részben a felkészítés alapvető célja annak elérése, hogy a helyi-területi közigazgatásban dolgozók megfelelő ismeretekre tehessenek szert a projekt menedzsmenthez kapcsolódó fogalmak rendszerében, megismerjék a projektmenedzsment alapelveit, céljait, fő fázisait és az egyes fázisok alapvető összefüggéseit. A képzésben résztvevőkkel megismertesse a projektekhez kapcsolódó fogalmi rendszert, a projekt ciklus elemeit, a projektek típusait és a projektekkel összefüggő környezeti hatások rendszerét. A továbbképzés a célcsoportot képessé tegye a menedzsment szemlélet értelmezésére és adaptálására saját munkaterületükön.

A II. rész alapján a célcsoport megismeri a projekt generálás legfontosabb elemeit, a projekttervezés módszereit és eszközeit, elsajátítja ezek gyakorlati alkalmazását, képes lesz a projekt kidolgozás menedzselésére, és mérlegelni tudja annak támogatási, megvalósítási esélyeit, kockázatait. A III. rész segítségével a célcsoport elsajátítja a projektek megvalósításához szükséges ismereteket, a projektek technikai, pénzügyi és kommunikációs menedzsmentjével kapcsolatos feltételeket.

A hallgatókkal megismerteti a megvalósítás folyamatos követésének módszereit, a monitoring tevékenység lényegét, a visszacsatolás jelentőségét, módszereit. A megvalósulást követően a célcsoport le tudja majd bonyolítani – a pénzügyi és dokumentációs kötelezettségekre vonatkozó ismeretek birtokában – a projekt zárását, továbbá megismeri az értékelés folyamatát és az értékelésből származó konzekvenciák hasznosításának módjait.

A IV. rész az első három egységben elsajátított ismeretek gyakorlati alkalmazását foglalja magába, prezentációk bemutatásával és azok szakmai elemzésével, közös megvitatásával és értékelésével.

A tananyagot példák, szakirodalom-jegyzék, linkgyűjtemény és jogszabályok jegyzéke egészíti ki.

A formális és nem formális tanulási alkalmak leírása, bemutatása viszonylag könnyebb feladat, de mivel meggyőződésünk, hogy a projektekben jelentős informális tanulási folyamatok is lezajlanak, ennek igazolását a tanuló egyén bevonása nélkül nem látjuk végrehajthatónak. Az alábbi vizsgálat egy, később nagyobb mintán elvégzendő kutatás alapjául szolgálhat, ugyanakkor adalékokat szolgáltat ahhoz, hogy képet kapjunk a projektek közben megvalósuló informális tanulási eredményekről.

Informális tanulás a projektben

„Mit tanultam egy projektből?” címmel interjút készítettünk különböző projektek szereplőivel. A továbbiakban megvizsgáljuk, hogy miképpen élte meg egy 25 főből álló felnőtt csoport különböző típusú projektek végrehajtása közben lezajlott saját tanulási folyamatait, különös tekintettel az informális tanulási folyamatokra.

A vizsgált populáció egy vidéki főiskola részidős/levelező képzésre járó hallgatóiból került kiválasztásra, a mintába bekerülés szempontja az volt, hogy a hallgatónak van-e projektek végrehajtásában szerzett tapasztalata. Az interjúalanyok életkora 23 és 50 év közé esik, kétharmaduk második, vagy további diplomáját szerzi, a többiek alapképzésre járnak. Mindannyian rendelkeznek munkahellyel, még hozzá igen változatos területeken dolgoznak a termelővállalatoktól az iskolán keresztül a közigazgatásig. Ebből adódóan azok a projektek, amelyekben tapasztalatot szereztek, szintén nagyon különbözőek. Voltak olyan is a megkérdezettek között, akik nemcsak egy, hanem több projektben is gyűjtöttek tapasztalatot.

Ipari jellegű projektek (pl. új technológia bevezetése, új termék előállítás, gyártási folyamat racionalizálása), szolgáltatás-fejlesztési, vállalatirányítási, személyzetfejlesztési, stb. projektek résztvevői vették számba, hogy járt-e tanulóval saját projekt-munkájuk. A válaszadók közül mindössze hárman voltak olyanok, akik azonos típusú projektben dolgoztak, ezek oktatásfejlesztési célú munkák voltak. A projektek mintegy harmada zajlott nemzetközi együttműködésben, ami a tapasztalatszerzési-tanulási folyamatokba behoz egy, kizárólag hazai közreműködőkkel végrehajtott partnerek esetén kevésbé fontos dimenziót, ez pedig a nyelvtudás csiszolása, más kultúrákkal való közelebbi kapcsolatba kerülés.

Fontosnak tartottuk arról informálódni, hogy a válaszadók milyen szerepet töltöttek be a projektben. Ezt a kérdést azért tettük fel, mert manapság a projektírást gyakran szakemberekre bízák, akik különféle képzéseken előre felkészülnek az ilyen feladatok minél sikeresebb végrehajtására. A projektben betöltött szerepeket illetően egy válaszoló kivételével, aki egy projekt gazdasági vezetőjeként dolgozott, mindenki a végrehajtást jelölte meg saját szerepének, ezek szerint sem a tervezésben, sem az ellenőrzésben nem kaptak jelentősebb szerepet az információt adók.

A nem formális, főként tanfolyami típusú képzések között is megtalálhatók a projekttervezés, projektmenedzsment témái. Ennek ellenére a válaszolók közül senki sem rendelkezik ilyen végzettséggel.

Öten jelölték meg azt, hogy a projekt keretében, a projekt témájával kapcsolatos szervezett képzésen (tanfolyam) kellett részt venniük, a többiek a fenti definíciók szerint se formális, se nem formális képzésben nem vettek részt.

Arra a kérdésre viszont, hogy kellett-e bővítenie az ismereteit a projekt során, mindenki egybehangzó igennel válaszolt. Az ismeretszerzés módjaként az önálló, önirányított tanulást jelölték meg, a hiányzó ismereteiket mintegy harmad részük szakirodalomból, a válaszolók több mint a fele kollégáktól, a kérdés szakembereitől sajátította el. Kiderült az is, hogy a legfőbb információ forrás a projektmunka során is az internet, nem volt olyan válaszoló, aki ne nevezte volna meg a tanulás forrásaként a világhálón található információkat.

Ugyanakkor a projektek többségében megjelentek olyan atipikus tanulási formák, amelyek gyakran helyet kapnak a projekttevékenységek között, gondolok itt a workshopokra, tapasztalatcserékre, különböző fórumokra, de ezeket, ahogy a sorokból kiolvasható volt – elsősorban informális, de nagyon hasznos tanulási alkalmaként értelmezték a megkérdezettek.

Végül átgondolták a válaszolók azt, hogy milyen kompetenciáik fejlődtek a projekt során. Mindössze egy esetben állította valaki, hogy semmilyen fejlődést nem jelentett számára a projektbe való részvétel, mindenki más megjelölt legalább egy, de inkább több olyan területet, amelyben saját fejlődését a projekt munkának köszönheti. Leggyakrabban a kommunikációs kompetenciák fejlődését említették, a nemzetközi projektek esetén kivétel nélkül mindenki az idegen nyelvtudás jelentős bővüléséről számolt be. Szintén sokan említették szervezőképességük fejlődését, szakmai tudásuk gyarapodását. Találkoztunk olyan beszámolóval is, amiben a válaszoló – bár felsorolja a pályázati forrásból működtetett projektek összes nehézségét – a rengeteg adminisztráció, végeláthatatlan beszámolók, stb., mégis úgy véli, hogy megtanulta, hogyan működik egy projekt, hogyan lehet sikeres pályázatot készíteni, szereplőket mozgósítani, munkát szervezni.

Mit ér a projektben elsajátított tudás?

A fentiekkel azt kíséreltük meg bizonyítani, hogy az általános célú, a munka világában szervezett projekteken való részvétel számos, elsősorban informális és nem formális tanulási alkalmat kínál, sőt inkább tesz szükségessé a projekt résztvevői számára. A tanulási eredmények az egyén és a szűkebb-tágabb közösség szempontjából nagyon különbözőek lehetnek. Amennyiben azonban az elsajátított tudás túlmutat azon, hogy kizárólag egyszeri alkalomra – az adott projektre – érvényes, érdemes felvetni az ilyen módon megszerzett tudás validációjának lehetőségét is.

„A validáció/elismerés alapelve, hogy a különféle tanulási módokat egyenrangúnak fogadja el (azaz a tanulás eredményét értékeli, függetlenül attól, hogy a tanulás milyen környezetben történt). ... A validációs/elismerési eljárás alkalmazásával összekapcsolhatóvá válnak az egyre szerteágazóbb tanulási útvonalak, és kiküszöbölhetők a felesleges átfedések. Az egyén szempontjából a validációs eljárás lehetőséget ad az eltérő tanulási környezetekben megszerzett tudás érvényesítésére, ami motiválhatja a további tanulást.”¹¹

Meggyőződésünk, hogy a projektek során szerzett tanulási tapasztalattal gazdagodik az egyén, a mindennapi élet különböző területein újabb és újabb innovációk indulnak el. Úgy véljük, a felnőttkori tanulás jelentős színtere a projekt keretében végzett munka, amelynek a tudatosítása, hasznosítása, de állítjuk azt is, hogy az így elsajátított tudás validációja egyaránt szolgálja az egyén és a közösség érdekeit is.

Irodalom

¹A jövőbeni projektmenedzsment víziója. KOPINT-DATORG-MBBME-IK, Budapest. p. 45. 2008.

²International Organisation for Standardization: 8402, 1994. A szabványt idézi: **Véry Zoltán**: *Projektmenedzsment és projectminőség*. SZÜV Rt. Budapest. 2002.

³*Emberi erőforrások tervezése*. Maholnap Internet Tanácsadó. www.maholnap.hu/mit/?q=node/283

⁴**Horváth Katalin** (szerk.): *Projekttervezés és projektciklus-menedzsment ismeretek a közigazgatásban. Tankönyv a köztisztviselők továbbképzéséhez*. Magyar Közigazgatási Intézet, Budapest. 2006.

⁵**Németh András**: *A reformpedagógia múltja és jelene*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 1996.

⁶**M. Nádasi Mária**: *A projektoktatás elmélete és gyakorlata (Génius könyvek 6.)* Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége. 10 p. 2010.

⁷**Derényi András–Milotay Nóra–Tót Éva–Török Balázs**: *A nem formális és informális tanulás elismerése Magyarországon*. OKM, Budapest. 8 p. 2007.

⁸http://www.okj2006.hu/szakiranytu/formalis_nonformalis_informalis.html

⁹**Tót Éva**: *A nem formális tanulás elismerése – szemlélet és módszerek*. Szakképzési Szemle, XVIII. évfolyam, 2. 2002.

¹⁰http://wiki.gtk.uni-pannon.hu/mediawiki_hu/index.php/Projekt_menedzser_k%C3%A9pz%C3%A9s#Az_oktatott_ismeretanyag

¹¹**Derényi András–Tót Éva**: *Validáció*. Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Budapest. 7 p. 2011.